

ՀՀ ԳԱԱ լեզվի ինստիտուտը լույս է ընծայել «Հայոց լեզվի պատմության հարցեր» ժողովածուի IV պրակը (Ե., 2020, 293 էջ): Գիրքն ընդգրկում է լեզվի զարգացման տարբեր փուլերում հայերենի բառային կազմի և քերականական կառուցվածքի փոփոխություններին ու նրանց օրինաչափություններին, հայերենի և մյուս լեզուների բառապաշարային աղերսներին, գրաբարի բառապաշարին, օտար և բնիկ շերտերի հարաբերակցությանը, փոխառյալ բառերի գործառական յուրահատկություններին նվիրված հետազոտություններ:

*

* *

Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի գիտական խորհրդի որոշմամբ լույս է տեսել Բ. Գ. Թ., դոց. Ա. Վ. Գալստյանի «Արևելահայ գեղարվեստական վավերագրության լեզուն (19-րդ դ. 60-ական - 21-րդ դ. 10-ական թթ.)» աշխատության երկրորդ գիրքը (Ե, «Էդիթ Պրինտ» հրատ., 2021, 192 էջ):

Հայ վավերագրության լեզվի բնագավառում իր լուսման ներդրած լեզվաբան Ա. Վ. Գալստյանը վճարեց իր պարտքը հայ նոր գրականության գեղարվեստական այդ ժանրի հանդեպ՝ լեզվաբանական աշխատանքի իր օրինակը տալով արդի հայերենագիտությանը լեզվի և գրականության առնչության ուսումնասիրության մեջ:

Այդ գրքի հատորների առանցքային նշանակությունն այն է, որ բաց է անում հեռանկարներ հայերեն գեղարվեստական խոսքի մյուս ժանրերի (նամակագրություն, հրապարակագրություն և այլն) լեզվաբանական քննության համար:

Գիրքն ունի, կարելի է ասել, ավանդական գլխակարգություն՝ տվյալ ժանրի երկերի քերականական առանձնահատկությունների քննություն (էջ 3-106), անդրադարձ դրանց բնագրերի պատկերավորման-արտահայտչական համակարգին (էջ 107-176): Աշխատությունն ունի գիտական կուռ և ստույգ ծանուցման ապարատ (օգտա-

գործված գրականության ցանկ՝ լույս տեսած հայերեն և ռուսերեն, այլ աղբյուրներ՝ բառարաններ, քարտեզներ և պարբերական մամուլ, նաև բնագրային օրինակների սկզբնաղբյուրներ՝ համառոտագրություններով): Նման ապարատի անբասիր ներկայացումը ամեն մի գիտական հետազոտության հավաստիության մեծ շեմ է ապահովում. մենք դա տեսնում ենք նաև այս աշխատության մեջ:

Ա. Գալստյանը այս աշխատության մեջ ևս հանդես է բերել մանրամասն և փաստերով ապացուցող համոզող ուսումնասիրողի կարողություն: Նրանում քննության առարկա լեզվական յուրաքանչյուր իրողություն, որ դիտարկվում է գեղարվեստական վավերագրության ժանրային հայեցակետից, ավելի է ամբողջացնում պատկերացումը հայերենի իմաստային-գործառական հնարավորությունների վերաբերյալ:

Հեղինակը գրում է, որ «գիրքը նախատեսված է բանասերների, ոճաբանների և ընթերցող լայն շրջանակների համար», և դա միանգամայն տեղին է ասված:

*
* *

Երևանի պետական համալսարանի հայ բանասիրության ֆակուլտետի գիտական խորհրդի երաշխավորությամբ լույս է տեսել նույն համալսարանի հայոց լեզվի ամբիոնի վարիչ, պրոֆ. Յու. Ս. Ավետիսյանի ծավալուն աշխատությունը՝ «Հայագիտության գուգահեռականներում» վերտառությամբ (Ե., 2021, 340 էջ). դա պոլիգրաֆիական պատշաճ մակարդակով տպագրություն է, որ պատիվ կբերեր ցանկացած նման գործով զբաղվող այլ հիմնարկության:

Գրքում, ինչպես նշվում է անոտացիայում, «գետեղված են հեղինակի՝ տարբեր տարիների հրատարակած հոդվածները»: Այն բաժանված է երեք մասի՝ արդի արևելահայ գրական լեզվի («Ժամանակակից գրական արևելահայերենը. շրջանաբաժանում, կանոն և զարգացում». էջ 7-184), գրական արևմտահայերենի («Արևմտահայերենի արդի վիճակը և զարգացման հիմնախնդիրները». էջ 185-278) և լեզու ու գրականություն առնչության («Լեզու և գրականություն. արժեք և արժևորում. էջ 279-337») տարաբնույթ հարցերի, ընդամին՝ որում առաջինում ընդգրկված է յոթ, երկրորդում և երրորդում՝ հինգական, միմյանցից տարբեր աշխատանք: Դրանք գիտական առանձին հոդվածներ են, լեզվաբանական այս կամ այն աշ-

խատության վերաբերյալ քննական վերլուծություն, մշակութային գործչի, լույս տեսնող գիտական հանդեսի, նաև լեզվաբանի մասին կամ նրա աշխատության վերաբերյալ գրախոսություն, խմբագրական գիտարկում և այլն:

Յու. Ավետիսյանի հոդվածների մի յուրահատկություն են հարցի քննարկման հրատապությունը. տվյալ խնդրի լուծման վերաբերյալ իր կայացրած առաջարկները և կոնկրետ ուղիների մատնանշումը. Այս հատկանիշները բարձրացնում են հեղինակի գիտական քննության արժեքը, հնարավորություն ստեղծում շոշափվող հարցերի վերաբերյալ լրացուցիչ կամ ավելի հավաստի լուծումներ տալու: Հեղինակը ամեն մի հոդվածում դրած է եղել ուշադրության առարկա կարևոր, այժմեական խնդիր, քննել է այն իր ամբողջության մեջ և տվել, կարելի է ասել, ըստ իր պատկերացման, հավանական լուծումներ:

Այդ գիրքը հեղինակի լեզվագիտական գործունեության ներկայացումն է՝ նախկինում լույս տեսած հրապարակումների մեջ: Թերևս այդ է պատճառը, որ դրանք մեկ գրքում ի մի բերելիս անդրադարձ չի եղել գիտական ապարատի զետեղմանը. հոդվածների վերլուծություններում, բնականաբար, կան տողատակի մեծ թվով ծանուցումներ (շուրջ երեք հարյուր), սակայն դրանք ընթացիկ են, իսկ գրքին անհրաժեշտ էր օգտագործված և հարակից գրականության, կամ համառոտագրությունների ցանկ, անվանացանկեր և այլն:

Գիրք-ժողովածուն, իրոք, հաջողված է և հաջողություն է բերում հեղինակին:

*
* *

Գրիգոր Տաթևացին միջնադարի մեծ մտածող է, ժամանակի հանրագիտակ իմացության տեր հոգևորական, որի հարուստ ժառանգության մի կարևոր մասը հասել է մեր օրերը, հիմք հանդիսացել թե՛ անցյալում և թե՛ նոր ժամանակներում գիտության և կյանքի այլ բնագավառի վերաբերյալ տարբեր ուսումնասիրությունների:

Նա հայտնի է իբրև նշանավոր փիլիսոփա, մանկավարժ, «գրչության արվեստի» տեսաբան, միջնադարյան տնտեսագետ, եկեղեցական գործիչ և բաբունապետ, նրա գրական ժառանգության մեջ

մեծ տեղ ունեն «Գիրք հարցմանց» աշխատության տպագիր հատորները և այլ աշխատություններ, որոնք էլ վերջին տարիներին դարձել են բանասիրական-լեզվագիտական նոր քննության առարկա:

2002 թ. սկսյալ հրատարակվել են հեղինակի մի շարք աշխատություններ, և այժմ նրա նշանավոր «Գիրք հարցմանց»-ի աշխարհաբար թարգմանությունը ամբողջացնում է այդ շրջագիծը՝ դառնալով հասանելի լայն ընթերցողին: Այդ աշխատություններից յուրաքանչյուրը Գրիգոր Տաթևացու գրական ժառանգության այս կամ այն ոլորտի համապարփակ ուսումնասիրություն է, որոնց համադրումով ամբողջական պատկերացում է ստեղծվում հեղինակի ընդգրկուն հայացքների վերաբերյալ:

Վերջերս ՀՀ ԳԱԱ լեզվի ինստիտուտի հայոց լեզվի պատմության բաժնի ավագ գիտաշխատակից բ. գ. թ. Ս. Գրիգորյանի մանրակրկիտ աշխատասիրությամբ ներկայացվեց grigortatevatsi.am կայքը, որտեղ զետեղված են Գրիգոր Տաթևացու «Գիրք հարցմանց»-ի բնագիրը, նրա աշխարհաբար թարգմանությունը, ինչպես նաև հեղինակի վերջին տարիներին լույս տեսած մի շարք աշխատություններ: Ս. Գրիգորյանի նախորդ տարիներին կատարած բանասիրական-բնագրագիտական, այժմ էլ թարգմանական աշխատանքը մեծ աստվածաբան Գրիգոր Տաթևացու ժառանգության տարածման առումով միանգամայն արժանի է դրվատանքի և շնորհակալության: